

Procomuns digitals i Cures

Exploració d'interseccions i oportunitats de confluència

Autores: Núria Vega i Thais Lloret

Revisió i aportacions: David Gómez i Mònica Garriga
femProcomuns, SCCL

Creative Commons Reconeixement Compartir Igual 3.0-es

Febrer 2019

1. Presentació	2
2. Marc teòric	2
Procomuns digitals	2
Apoderament digital i sobirania tecnològica	4
Les cures en l'àmbit del procomú	6
3. Metodologia	9
4. Oportunitats Cures vs Procomuns digitals	15
5. Espais d'acció	17
6. Elements de debat	18
7. Recursos i bibliografia	19
7.1. Documentació de congressos i trobades	19
7.2. Bibliografia	19
7.3. Altres materials	21

1. Presentació

El següent informe té com a objectiu explorar els espais d'intersecció entre els procomuns digitals i l'àmbit de les cures, a partir d'una primera aproximació realitzada per la Cooperativa femProcomuns, a través de dues jornades de treball i un formulari definit per la detecció de necessitats en aquest camp.

2. Marc teòric

La proposta pren com a punt de partida un context teòric al voltant de tres grans eixos: el procomuns digitals, l'apoderament digital i la sobirania tecnològica, i els procomuns envers les cures. A partir d'aquest marc teòric es pretén establir un espai exploratori on es puguin reconèixer aquells aspectes que són comuns o podrien ser-ho en l'àmbit de les cures i el dels procomuns.

Procomuns digitals

Es coneixen exemples de gestió comunal en nombroses cultures i en diferents períodes, probablement les formes d'economia basades en compartir allò que es coprodueix en comunitat han estat tant o més exteses que les basades en l'intercanvi de béns i serveis i es remunten als orígens de la humanitat. L'economia del procomú es reconeix com a tal per la manera en què una comunitat s'organitza, gestiona i comparteix un o diversos recursos que (co)produeix i reproduceix comunitàriament a través d'unes regles preestablertes i acceptades per totes. La cooperació esdevé cabdal per la sostenibilitat del recurs. La Nobel d'Economia Elinor Ostrom va rebre aquesta distinció l'any 2009 per haver estudiat economies comunals sostenibles en llargs períodes de temps posant de relleu que la regulació explícita és la clau per mantenir el recurs compartit i no esgotar-lo.

Si tenim en compte les característiques d'allò que es comparteix el terme procomú es pot diferenciar en dos grans tipus: material i limitat (recursos naturals com boscos o prades, les fonts, els estris del camp, molins, obradors, forges, forns....) i immaterials i il·limitats (referits al coneixement i les habilitats com la llengua, la cultura, la música, el coneixement tècnic i científic...).

La regulació dels recursos no es produeix igual a totes les comunitats, tot depèn de les normes que s'estipulen i els mecanismes més o menys complexos que es

generen per a la gestió i l'organització d'aquests. L'economia comunal va sustentar la vida de gran part de la població europea fins que els estats nació liberals, la industrialització i la proletarització de la població la van empènyer als marges entre els segles XVIII i XIX. El desplegament d'internet a finals del segle XX, com a xarxa d'interconnexió de persones a partir d'uns protocols oberts, va tornar a posar el terme procomú al centre de l'economia. Les llicències lliures es comencen a utilitzar a partir del projecte GNU a mitjans dels anys 1980 i el seu ús es popularitza, primer en les tecnologies i després en els continguts, durant els anys 1990 i a principis dels 2000. Diversos autors reconeixen en les pràctiques de programadors i editors que produeixen coneixement i tecnologies obertes un model econòmic equivalent al model comunal. Podem dir que un procomú digital és una construcció tecnosocial sobre un recurs digital o cultural que produeix un bé fàcil de compartir i que es gestiona i produeix col·lectivament sota unes regles i mecanismes de governança consensuats per una comunitat.

Els procomuns digitals són immaterials i replicables (programari, obres culturals, cartografia, bases de dades...) i quasi il·limitats (infraestructures, energia...). Yokai Benkler a La riquesa de les xarxes identifica com una forma de producció col·laborativa emergent aquella que es dona entre iguals i que està basada en el procomú (Commons Based Peer Production CBPP). Aquesta forma d'economia, com havia assenyalat Ostrom, desplaça l'equilibri de poders entre el mercat, l'Estat i la societat civil i esdevé un tercer model productiu. Tanmateix, el caràcter obert dels procomuns digitals, fa que no sigui fàcil definir un «subjecte» concret i estable sobre el qual recau la governança.

Aquesta economia del procomú a les xarxes s'articula, sobretot inicialment, en comunitats informals sense personalitat jurídica, quan es busca la institucionalització o és necessària una entitat se sol optar per les societats mercantils limitades i les fundacions sense afany de lucre. La cooperació i el caràcter comunitari de la producció sovint entra en contradicció amb l'articulació legal de la governança. D'altra banda durant les primeres dècades del segle XXI diverses iniciatives d'intercanvi, col·laboració i de compartir recursos entre iguals són cooptades o substituïdes pel mercat capitalista donant lloc a una economia extractiva de plataforma que busca maximalitzar el benefici per a l'inversor. Contra aquesta situació es proposa (2016) un "cooperativisme de plataforma" (2016) que uneixi els valors del cooperativisme amb el salt d'escala que permeten les plataformes digitals en xarxa. Trebor Scholz i Nathan Schneider a Ours to Hack and to Own: The Rise of Platform Cooperativism. A New Vision for the Future of Work and a Fairer Internet posen de manifest la necessitat de replantejar el futur del treball en relació a l'ús d'una Internet més justa. Desafien al moviment cooperativista per tal que adopti

noves oportunitats de l'economia de plataforma, i d'altra banda desafien l'economia de plataforma per tal que superi l'obsessió pels beneficis a curt termini.

Gairebé en paral·lel, el 2014, havia aparegut el concepte de cooperativisme obert, caracteritzat principalment pels següents elements: els estatuts de l'entitat han d'incloure el bé comú com a missió; la governança de l'entitat ha d'estar formada per totes les tipologies de sòcies implicades; han de promoure la producció dels béns comuns i en obert (materials i immaterials); i ha d'incorporar la producció entre iguals (P2P) per tal de reduir costos de producció entre les cooperatives enxarxades.

Apoderament digital i sobirania tecnològica

Quan parlem d'apoderament dels recursos digitals, fem referència a l'accés i control d'aquests recursos i per tant, incidim en la manera com es prenen decisions en vers aquest tipus d'eines i plataformes, posant al centre les habilitats i capacitats que com a persones usuàries podem desenvolupar per tal d'apoderar-nos. El caràcter amplificador dels recursos, eines tecnològiques, que s'emmarquen en aquest apartat, fa immesurable els impactes reals (pel que fa a l'organització del treball, l'alfabetització digital, en definitiva, al voltant de la desigualtat social) que la desconexió del món digital pot provocar. En aquest sentit, la importància de garantir l'accés al coneixement, a la informació en línia, és un dels punts recollits a l'objectiu 16 dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, de les Nacions Unides, d'igual forma, que l'objectiu 5, incideix en la importància d'apoderar les dones i els nens. La bretxa digital, de nou aquí, posa en evidència la importància d'arribar a protegir aquests col·lectius que són, precisament, els destinataris de molts dels "serveis" de cura.

El paradigma del progrés, on existeixen dificultats per reconèixer o apoderar en l'àmbit de les cures, també digitalment, ens porta a observar la corba de l'èxit professional/vital, com un espai on les dones són objecte del control poblacional, de les exigències del talent i pateixen la cosificació de les relacions amb el mercat, entre altres. Davant aquesta òptica mercantilista, que a vegades envolta la construcció del mercat i, per tant, també dels recursos digitals, ens trobem amb la visió de comunitat. La comunitat entesa com un espai on es desenvolupen normes i polítiques socials, i on aspectes com la conciliació familiar o l'apoderament, guanyen terreny des de l'òptica col·lectiva, on s'integren diferents visions i moviments (com el ciberfeminisme). És en aquest camp on trobem el procomú digital.

En paral·lel a l'apoderament digital, la sobirania tecnològica respon a la necessitat d'accedir a recursos (coneixement i capacitats) per decidir sobre el tipus de tecnologia que volem utilitzar. D'aquesta forma, cerca democratitzar les eines, visibilitzant els diferents espais de dependència. Un exemple clar aquí, són les dades personals.

En general quan parlem de dades i sobirania tecnològica, reflexionem sobre l'accés, l'ús i la governança. Segons les respostes, podem definir un ventall de possibles categories, com són les dades obertes (*opendata*), justes (*FAIR data*), procomuns (*datacommons*), etc. Aterrem a continuació alguns d'aquests conceptes:

Quan parlem de *dades obertes*, observem la disponibilitat i l'accés, la reutilització i redistribució que hi pot haver d'aquests dades per qualsevol persona però també, l'interès general (ciutat - comunitat) o no que hi ha darrere d'elles. Des de l'àmbit de ciutat, a Barcelona, identifiquem diferents iniciatives que treballen la transparència des de les administracions públiques, amb l'objectiu d'afavorir la seva eficiència i garantir la igualtat d'oportunitats, a l'hora de crear riquesa, entre la ciutadania.

Més enllà de les dades obertes, trobem les *dades procomunes*, que fan referència a una comunitat que per una banda, produeix les dades, i per tant, n'és propietària col·lectiva, i que governa democràticament aquestes. Les *dades procomunes obertes*, complirien aquí les exigències de les dades obertes amb la diferència que serien produïdes i governades per una comunitat.

Les cures en l'àmbit del procomú

Des de l'òptica del procomú, més enllà del sosteniment de la vida, es promou i s'emfatitza la manera en què es comparteix i es gestiona el coneixement. El context teòric que s'exposa a continuació, concreta possibles espais de confluència entre aquelles accions que es porten a terme des dels procomuns digitals i aquelles que es potencien des de l'àmbit de les cures.

Seguint l'esquema presentat per l'economista Elinor Ostrom que davant el binomi Estat-mercat, introdueix un nou model de producció, el procomú, hem intentat situar l'àmbit de les cures, eix vertebrador i transversal present en els tres àmbits. Aquest plantejament ens ha portat a cercar referents i incorporar en el nostre anàlisi les mirades de l'economia feminista i l'economia ecològica. Introduïm a continuació diferents espais de debat:

Al IV Congrés d'Economia Feminista¹, celebrat a Sevilla l'any 2013 es va tractar, entre d'altres, la necessitat d'incorporar la teoria decreixentista en l'àmbit dels procomuns. La ponència "Decrecimiento Feminista. Una perspectiva desde los

¹ **Decrecimiento Feminista. Una perspectiva desde los comunes**, *Economistas sin fronteras*, Edició dedicada al procomú i als béns comuns

comunes”, recull aquesta necessitat destacant la importància que agafen les cures i la sostenibilitat de la vida sota la mirada de les feministes i les ecologistes decreixentistes, compartint certes confluències. De l’economia feminista destaquem el fet de posar les persones al centre, així com l’interès per altres models de producció i el pes de les tasques reproductives socials, per exemple. Mentre des de les lògiques ecologistes, assumim el manteniment del recurs, tot respectant els bioritmes del planeta i els processos de regeneració d’aquest, com espais comuns.

Per tant, en aquest punt es planteja un marc exploratori de l’àmbit de les cures en confluència amb altres formes d’organització econòmica, més enllà del model predominant, capitalista, prenent com a referents autores com *Silke Helfrich*, *Yayo Herrero*, *Amaia Pérez Orozco*, *Raquel Gutiérrez*, *Silvia Federici*, entre d’altres, que estan repensant la perspectiva feminista en el comunal.

Yayo Herrero a L’economia ecològica i l’economia feminista: un diàleg necessari, exposa la voluntat de tractar qüestions tant rellevants com les dependències de la humanitat (la natura i els seus límits i amb la resta d’éssers humans davant la impossibilitat de viure aïlladament), les ecodependències i les interdependències (aborda els conceptes d’autonomia, que no autosuficiència, resignificació del concepte vida i “viure”)

D’altra banda l’autora Amaia Pérez Orozco, a “Subversión feminista de la economía”, apel·la a la necessitat de confrontació amb el capitalisme heteropatriarcal, colonialista, racista i mediambientalment punitiu. Però també evidència l’existència del conflicte capital-vida, tant amb les persones com amb el planeta. La seva proposta implica subvertir l’economia amb tot un seguit de pràctiques que afecten a nivell macro, meso i micro a l’economia.

Totes dues autores fan una clara aposta per l’economia decreixentista, aspectes que convergeixen en l’economia del procomú. S’obre així un camí d’exploració i de reconeixement en els següents termes, que considerem interessant recuperar:

- Ecodependència: la humanitat forma part de la natura, se’n retroalimenta, en depèn i en forma part.
- Interdependència: es produeixen dependències en diferents nivells (físics i emocionals), però les dones són les principals proveïdores.

I per tant, des del procomú cal abordar les següents mancances:

- Democratització de les cures, desfeminitzant-les i visibilitzant-les,
- Reformulació dels models de treball i producció (sense acceptar la divisió

sexual del treball, i promovent la redistribució de la riquesa i la reducció de les desigualtats),

- Introducció de models i procediments per la presa de decisions de manera democràtica, distribuïda i documentada.
- Reconciliació amb la natura.

Per altra banda, des de l'òptica del procomú Natalia Quiroga i Verónica Gago a "Una mirada feminista de la economía urbana y los comunes en la reinención de la ciudad" presenten un estudi per intentar resoldre aquestes qüestions en el context de països d'Amèrica del Sud.

Algunes de les conclusions extretes, extrapolables a altres indrets i que creiem interessants recuperar, com a indicadors a revisar i repensar des de l'òptica de les nostres pròpies necessitats, són:

- L'existència d'un conflicte entre l'ordenament i la disposició de la ciutat en relació a les seves economies. La disposició no permet la integració i construcció d'una ciutat que vetlli per la cura de la vida quotidiana de les persones.
- Necessitat de desplaçar la lluita política de l'àmbit domèstic, privat i minoritari a l'escena pública, per tal de fer-la visible. La feminització de la política s'entén com la politització de les lluites reproductives.
- Voluntat de trencament del binarisme privat-públic a les ciutats, tot fent visible el concepte «béns comuns urbans» com a espais generats i gestionats des de la col·lectivitat.

3. Metodologia

El programa que vàrem presentar per tal d'explorar aquesta confluència conjuntament amb algunes persones implicades en l'àmbit de les cures constava de dues sessions, una primera de 3h de caràcter teòric i una segona de 5h, de caràcter més pràctic. Detallem a continuació la metodologia i objectius perseguits en ambdues jornades.

I sessió

Sessió formativa i informativa centrada en l'exposició del marc teòric de l'àmbit dels procomuns digitals, l'apoderament digital i sobirania tecnològica, i la inclusió de les cures i l'economia feminista en l'àmbit del procomú.

Metodologia:

- Exposició del marc teòric i conceptual
- Obertura d'un espai de reflexió per a l'intercanvi d'opinions respecte els continguts exposats i el punt de partida de cadascuna de les persones i entitats participants.
- Recull d'opinions amb postits i posada en comú

II sessió

La segona sessió tenia per objecte reconèixer entre les diferents entitats i assistents presents mancances i necessitats en relació a possibles eines i recursos explorats des dels procomuns digitals, tot promovent la interacció entre tots dos àmbits: cures i procomuns.

Atès que la formació va tenir una durada de 5 hores, la sessió es va organitzar en dues parts en les què s'ha tingut en compte la metodologia i l'enfocament emprats en relació els continguts desenvolupats.

Primera part:

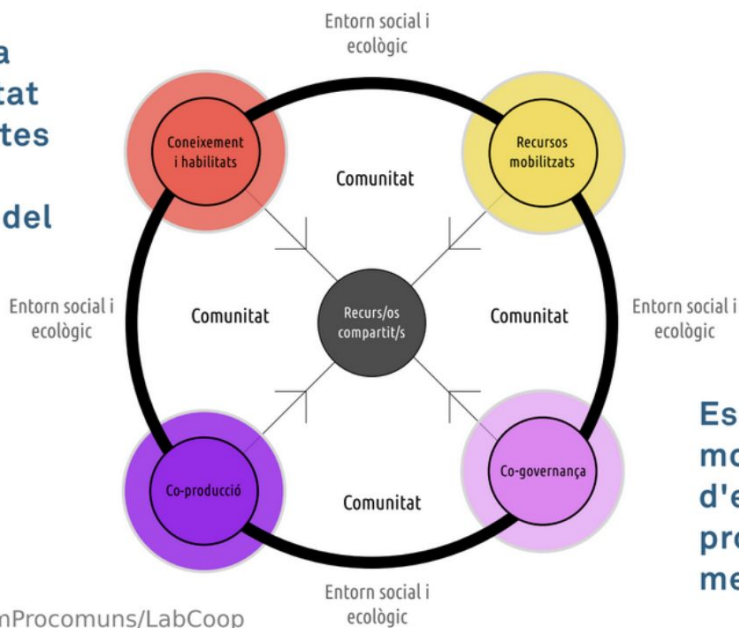
1. Exposició del marc teòric i de casos reals on es pot aplicar el model de sostenibilitat del procomú
2. Breu síntesi dels conceptes tractats en l'anterior jornada

- Participació col·lectiva al joc del procomú. Un joc que té per objecte apropar i situar el marc teòric-conceptual del “procomú” a través d’un joc de cartes participatiu i cooperatiu on cada persona o parella ha d’aconseguir construir un bé comú al mateix temps que la resta de jugadores. L’objectiu del joc no és que guanyi una persona, sinó contribuir en la construcció col·lectiva dels béns procomuns.

- Un vestit procomú. Aproximació i prototipatge dels projectes presents a la sala a l'àmbit del procomú. Aquesta activitat a través de tècniques relacionals i de metodologies col·laboratives té per missió reconèixer col·lectivament aquells aspectes dels pilars del model del procomú que són susceptibles de ser incorporats als projectes participants.
Es tracta d'una dinàmica de moviment en què s'estableixen dos rols diferenciats: una persona que aporta el projecte i una (o diverses persones), en representació d'un dels pilars, fan preguntes a la primera de manera circular. El joc consisteix en poder passar pel sedàs del model de sostenibilitat procomú cada projecte.
L'objectiu final és aconseguir que cada projecte respongui a la pregunta “què hauria de tenir o fer el meu projecte per aproximar-se o ser més procomú?”

S'explora la
sostenibilitat
dels projectes
des de la
perspectiva del
procomú

Es consideren
models híbrids
d'economia del
procomú i
mercat social

CC-BY-SA FKI/femProcomuns/LabCoop
5 pilars del procomú

Segona part

Aquesta secció tenia per objecte:

- Reconèixer eines i recursos dels procomuns digitals
- Acompanyar en l'adquisició d'una major sobirania tecnològica i en l'ús de les tecnologies lliures
- Aplicar l'ús d'un conjunt d'eines proposades en un cas pràctic
- Treballar i desenvolupar solucions conjuntes per projectes que es vulguin aproximar als procomuns digitals

Les metodologies emprades han estat:

1. Presentació d'una cartografia de les diferents eines i recursos generats amb tecnologia lliure i/o oberta, tot exposant el contingut i la funcionalitat de cadascun d'ells.

De la caixa d'eines exposada es van detallar les següents: Wikimedia Commons, Loomio (Enspiral), Etherpad, Gestor de projectes (Phabricator) i Wordpress.org

2. Dinàmica lúdica, cooperativa i col·laborativa per incorporar els coneixements a través del joc en un projecte compartit i proposat entre totes.

L'activitat compta amb 4 taules de treball per les que cada grup ha d'anar passant cada 15 minuts.

Taules:

- **Taula 1. Loomio:**

Accions a dur a terme:

Se'ls facilita tres usuàries i contrasenyes per poder operar

1. Obrir un fil de debat al grup "procomuns i cures"
Exemple: donar suport a una entitat que es presenta a una subvenció
2. Proposar trobar un dia i una hora per celebrar una assemblea, fer una trobada amb les companyes del servei i les usuàries o cercar un dia per fer una formació conjunta.

- **Taula 2. Etherpad:**

Es proposa la documentació de la sessió aquí:

https://pad.femprocomuns.cat/sessio_II_Procomuns_i_cures

Punt de partida: " Esteu celebrant una assemblea a la vostra entitat, allí recollireu tot allò que es posi de manifest. Com que hem votat online, a través de Loomio, s'haurà de deixar constància i per escrit allò que s'ha aprovat a través de l'aplicació, l'assemblea ho pot ratificar (o no, depèn de la governança de cada entitat).

Accions a dur a terme:

1. Elaborar l'acta d'una assemblea

Elements necessaris:

- Enllaç de l'anterior acta
- Nom de l'acta
- Data
- Assistents
- Ordre del dia
- Acords presos
- Observacions (si s'escau)

- **Taula 3. Wikimedia commons**

Accions a dur a terme:

Se'ls facilita tres usuàries i contrasenyes per poder operar.

S'estableix un supòsit, la celebració d'un esdeveniment o una formació en què s'ha de deixar testimoni audiovisual de la sessió.

1. Documentar la sessió amb imatges i vídeos:
 - Fer fotografies dels grups de treball de les vostres

companyes

2. Pujar les imatges a la Wikimedia

- Tenir en compte l'autoria en relació a les llicències a utilitzar

- **Taula 4. Gestor de projectes**

Activitat de simulació d'un taulell virtual del gestor de projecte (Phabricator)

S'utilitza un plafó o pissarra amb 4 columnes (backlog, pendent, fent i fet) que mostra l'estat dels projectes de la vostra entitat.

Accions a dur a terme:

- Control dels processos de les companyes,
- Cada postit actua com una acció/ activitat que va canviant l'estat a mesura es va plantejant, desenvolupant i finalitzant cada projecte.

Malgrat aquesta darrera activitat de les taules no es va poder dur a terme durant la sessió II, a causa del nombre limitat d'assistents, considerem interessant recuperar l'activitat, en ser aquesta una dinàmica que treballa pràctiques de ludificació que permeten integrar el coneixent a través de l'acció col·lectiva i cooperativa.

3. Cloenda amb un espai per a la reflexió individual i la posada en comú.

En una pissarra es dibuixen 4 columnes que cadascú ha de respondre individualment: "el meu projecte és...?", "Si haguéssiu d'afegir alguna capa al vostre projecte, quins aspectes del procomú digital incorporariéu?", "Altres accions que es podrien fer des de les institucions per promoure la interacció entre procomuns digitals i cures"

La metodologia emprada fou:

1. Reflexió individual tancada en què cadascú responia les preguntes amb posits.
2. Reflexió col·lectiva a través de la posada en comú entre les participants
3. Puntuació individual, respecte allò que cadascú considerava més rellevant proposar com a acció institucional.
4. Posada en comú i tria per punts d'aquelles accions amb les quals es voldria adquirir el compromís de treball.

Metodologia general empleada:

- Formació orientada a l'acció ("learning by doing") a través del joc del procomú
- Ludificació dels processos d'aprenentatge
- Incorporació de processos inductius a partir de la pràctica directe i el desenvolupament d'un prototipat
- Inclusió de metodologia deductiva i unidireccional en la presentació del marc teòric del model de sostenibilitat
- Inclusió d'una metodologia participativa, com a element clau per a la consecució dels objectius
- Metodologies basades en tècniques d'obertura i tancament
- Tècniques de co-creació i prototipatge col·lectiu per a la validació de projectes comunitaris i que tenen aplicació en situacions reals.

4. Oportunitats Cures vs Procomuns digitals

En la sessió II és van poder explorar diferents mancances i oportunitats que recollim a continuació des de l'òptica de les cures i el procomú digital. Per complementar les reflexions obtingudes en el marc de la sessió II, on només van assistir tres projectes: "Sharing data commons" (Dimmons, UOC), Esfera Social i La Tribu (aquestes dues participants al programa La Comunicadora de Barcelona Activa), es va procedir a enviar un formulari final. A aquest qüestionari, enviat a 8 entitats i persones referents, facilitades des del projecte +Resilient, van respondre 2 entitats, Suara Cooperativa i la Fundació Surt. Recollim a continuació les impressions d'ambdós espais:

Llistat de **potencials oportunitats** definides a partir de les mancances descrites en la fase d'exploració de les necessitats dels projectes:

- Incorporar eines que facilitin la presa de decisions, la documentació d'aquestes i dels procediments
- Implantar la utilització del gestor de projectes a les entitats menys digitalitzades
- Promoure la transparència, la generació de dades obertes i la visualització dels recursos en el marc de les ciutats col·laboratives i en concret, entre les entitats de l'àmbit de les cures.
- Fomentar de la formació i sensibilització en programari lliure / codi obert a través de campanyes de comunicació
- Incrementar les habilitats i capacitats per utilitzar dispositius digitals i aplicacions, de manera eficient i eficaç, per tractar dades (textuals, numèriques i audiovisuals) i produir documents de text i multimèdia, imatges, dibuixos, gràfics, sons i vídeos.
- Dimensionar el tractament de la informació i l'organització dels entorns de treball i d'aprenentatge a les necessitats reals.
- Treballar la cerca i selecció d'informació (a Internet i a les xarxes locals) i el seu processament cognitiu per transformar la informació en coneixement.
- Generació d'eines per a la comunicació /col·laboració entre projectes similars. Per exemple: "un espai de referència per a grups de criança per tal que puguin compartir recursos" (La Tribu).
- Organitzar els entorns personals digitals de treball i aprenentatge on emmagatzemem la informació que utilitzem o produïm.

- Definir tècniques i estratègies diverses en funció de les fonts i suports digitals que s'utilitzin, així com la sistematització i planificació d'aquestes estratègies.
- Dimensionar comunicació interpersonal i col·laboració en entorns digitals.
- Liderar i promoure espais de trobada entre procomuns digitals i entitats vinculades a l'àmbit de les cures des de l'Administració.
- Identificar espais de cura i mancances no cobertes. Es pot generar espais d'interrelació per evitar l'aïllament que pateixen les persones que es dediquen només a la cura. Es poden generar alternatives que afavoreixin compartir recursos, augmentar la col·laboració i generar espais comunitaris d'interrelació per abordar la cura des d'una major corresponsabilitat.
- Desenvolupar un codi de bones pràctiques en col·laboració amb administracions públiques, per la resolució de conflictes, seguretat, confiança, foment, formació, igualtat i no discriminació, accessibilitat universal.
- Empoderar les persones, l'economia i la societat amb l'objectiu que les Administracions visibilitzin aquestes realitats i generin propostes realistes i innovadores que permetin generar sensibilització social i propostes d'actuació entorn de les cures incorporant l'àmbit del procomú digital.
- Formació i sensibilització en relació al procomú digital.

Altres accions que es podrien afrontar des del procomú i l'Economia Social i Solidària:

- Promoure l'alineació interdepartamental entre Benestar social, família i Salut.
- Generar mitjans de transport de mobilització adaptada i sostenible en l'àmbit de l'economia social i solidària
- Generar espais compartits de col·laboració a partir de convocatòries específiques de projectes

5. Espais d'acció

Algunes de les possibles accions a realitzar tant de caràcter formatiu com de dinamització de les possibilitats de col·laboració, cooperació i co-creació de projectes conjunts es detallen a continuació:

A) Formacions orientades

- Introducció al procomú digital
- Eines digitals per a la resolució de necessitats col·lectives i digitals
- Tallers per a prototipar eines i recursos comunitaris i de tipus d'intercooperació
- Formacions per incrementar la diferenciació competencial amb l'objectiu d'augmentar el nivell d'innovació i renovació del model de les cures.

B) Acompanyament

- Acompanyament pel prototipatge de projectes que vulguin introduir elements/recursos propis del procomú digital en el sector de les cures
- Assessoraments col·lectius i individualitzats

C) Investigació

- Investigació entorn a treballs amb valors procomuns, de col·laboració i cooperació sobretot en l'àmbit de la investigació aplicada a les cures.

D) Esdeveniments / espais de trobada

Sembla un espai clar d'acció potenciar l'enxarxament i la coordinació entre entitats sense ànim de lucre, cooperatives, entitats públiques i privades. Per tal de reconèixer i enfortir l'acció comunitària, mobilitzar la ciutadania a favor de nous models de vida sostenibles, que posen al centre les cures de les persones i millorar les condicions de vida.

6. Elements de debat

Afrontar les cures des de la perspectiva del procomú planteja inevitablement la qüestió de la seva mercantilització. El model procomú, com s'ha explicat al principi d'aquest document, és un model econòmic que no es basa en l'intercanvi de béns i serveis (model de mercat) sinó que resol les necessitats humanes a través de les responsabilitats i el treball compartit en un àmbit comunitari. Hi ha un recurs o element de valor que es coprodueix, es cogestiona i del qual les persones formen part de la comunitat se'n poden beneficiar i/o gaudir-ne en base a una distribució equitativa. Aquí l'element de valor és la necessitat de cures que poden tenir els membres de la comunitat i l'aproximació no-mercantil seria com aquestes cures són proveïdes pels mateixos membres en una relació d'interdependència.

La reflexió que caldria portar a debat és si resoldre les cures des de l'economia social i solidària a través de la prestació de serveis professionalitzats no és contribuir a la seva mercantilització i, per tant, a trencar els llaços comunitaris (o consolidar el trencament que la mercantilització capitalista d'aquestes ja ha generat). D'altra banda en un context altament mercantilitzat "demanar" que les cures es resolguin a nivell "comunitari" a través del "voluntariat" pot donar lloc a la precarització i un pas endarrera cap a la feminització i invisibilització d'aquestes.

El debat entre aquests dos pols (mercantilització, precarització) caldria afrontar-lo i segurament pot ser útil fer-ho vinculat a contextos i experiències reals. Segurament les solucions híbrides entre enfocament comunitari i procomú, intercooperació, mutualització i mercat social poden donar respostes raonables. Però hi ha un camí per recórrer.

7. Recursos i bibliografia

Recursos i referències en l'àmbit de les cures i de l'economia del procomú que poden servir de marc per al treball posterior.

7.1. Documentació de congressos i trobades

Sobtec. Congrés de Sobirania Tecnològica. Primera edició 2016. Es fa cada any al mes de març. El web recull el programa i documentació de les diferents edicions.

Mobile Social Congress. Primera edició 2016. Es fa cada any en paral·lel al MWC al febrer.

Procomuns.net. Recull els continguts i propostes de les edicions de 2016 i 2017 del Fòrum d'Economies Col·laboratives Procomuns. També informació sobre el grup de treball BarCola. <http://procomuns.net/>

Sharing Cities 2018. Programa, declaració i continguts de la trobada Sharing Cities en el context del Smart World Congress el novembre de 2018 a Barcelona. <http://www.share.barcelona>

FESC. Primera edició 2012. Documentació i programa de les diferents edicions de la Fira de l'Economia Social de Catalunya que, a més de la part de fira, inclou un programa de xerrades i debats entre els quals diversos dedicats al procomú, economies feministes i de les cures i apoderament tecnològic. <http://fesc.xes.cat/>

Teixidora.net Plataforma per documentar col·laborativament i compartir la documentació en esdeveniments. Funciona des de 2016. Conté apunts de diferents edicions del Sobtec, MSC, el programa de xerrades de la FESC, les dues trobades Procomuns, Sharing Cities, la biennial Ciutat Oberta de 2018, entre altres; relaciona semànticament els continguts i n'extreu una cartografia de temes i actors. <https://www.teixidora.net>
Té una pàgina específica que relaciona continguts sobre gènere i tecnologia <https://www.teixidora.net/wiki/GENTEC>

7.2. Bibliografia

- Bibliografia general sobre el procomú:
 - Garret Hardin "The Tragedy of the Commons" (1968) Science <http://science.sciencemag.org/content/162/3859/1243.full> Article a Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Tragedy_of_the_commons
 - Elinor Ostrom "Governing the Commons. The Evolution of Institutions for Collective Action" (1990)
 - Yochai Benkler "La riqueza de las redes. Cómo la producción social transforma los mercados y la libertad" (2006) Editorial Icaria.

- Sobre economia digital i treball:
 - Tiziana Terranova "Network Culture. Politics for the Information Age" (2004) – Pluto Press, Londres
 - Tiziana Terranova "Free Labor: Producing Culture for the Digital Economy" Social Text, 63 (Volume 18, Number 2), Summer 2000, pp. 33-58 (Article). Duke University Press <http://web.mit.edu/schock/www/docs/18.2terranova.pdf>

- Informes sobre procomú impulsats o editats per l'Ajuntament de Barcelona:
 - La Hidra "Usos del temps i gestió comunitària" (2016) Ajuntament de Barcelona
<https://media-edg.barcelona.cat/wp-content/uploads/2017/05/07093855/Usos-del-temps-i-gestio-comunitaria.pdf>
 - David Gómez "La Comunicadora: transitant cap al procomú" (2017) Ajuntament de Barcelona
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Transitant_cap_al_procom%C3%BA_La_Comunicadora_2016.pdf
 - "Comuns urbans patrimoni ciutadà. Marc conceptual jurídic i propostes normatives" (2017) Ajuntament de Barcelona.
https://ajuntament.barcelona.cat/participaciociudadana/sites/default/files/documents/comuns_urbans_patrimoni_ciutada_marc_juridic_i_propostes_normatives.pdf
 - "Comuns urbans patrimoni ciutadà. Marc conceptual i propostes de línies d'acció" (2017) Ajuntament de Barcelona.
https://ajuntament.barcelona.cat/participaciociudadana/sites/default/files/documents/patrimoni_ciutada_marc_conceptual_v.3.0.pdf

- Sobre cooperativisme obert i cooperativisme de plataforma:
 - Josef Davis Coates, "Open Co-ops: Inspiration, Legal Structures & Tools" (2014)
 - T. Scholz i N.Schneider, Ours to Hack and to Own: The Rise of Platform Cooperativism, A New Vision for the Future of Work and a Fairer Internet (2017)
 - A.M.Utratel, S. Troncoso "Del cooperativismo de plataforma al cooperativismo abierto" (2018)
<https://www.guerrillatranslation.es/2018/06/06/del-cooperativismo-de-plataforma-al-cooperativismo-abierto/>

- Sobre economia feminista i de les cures:
 - "Decrecimiento Feminista. Una perspectiva desde los comunes", ponència al IV Congrés d'Economia Feminista, Sevilla 2013.

<http://www.lrmcidii.org/resumen-del-iv-congreso-de-economia-feminista-carm-ona-sede-olavide-3-4-y-5-de-octubre-de-2013/>

- El procomún y los bienes comunes. Dossiers EsF (Economistas sin Fronteras) Nº 16, invierno de 2015.
<http://www.ecosfron.org/wp-content/uploads/DOSSIERS-EsF-16-EI-procom%C3%BAAn-y-los-bienes-comunes.pdf>
 - “Economía feminista y economía ecológica, el diálogo necesario y urgente”, Yayo Herrero. Revista de Economía Crítica, nº22, segundo semestre 2016
http://revistaeconomiacritica.org/sites/default/files/YayoHerrero_Economia-feminista.pdf
 - Amaia Pérez Orozco “Subversión feminista de la economía. Aportes para un debate sobre el conflicto capital-vida”, Traficantes de sueños. Mapas, 2014
https://www.traficantes.net/sites/default/files/pdfs/map40_subversion_feminista.pdf
 - Natalia Quiroga i Verónica Gago “Una mirada feminista de la economía urbana y los comunes en la reinención de la ciudad” a Economía Feminista. Desafíos, propuestas y Alianzas. Editorial Entrepueblos, 2017
https://www.conicet.gov.ar/new_scp/detalle.php?keywords=&id=39505&capitulos=yes&detalles=yes&capit_id=7131613
 - Sandra Ezquerro i Elba Mansilla (2018) "Economia de les cures i política municipal: cap a una democratització de la cura a la ciutat de Barcelona" Ajuntament de Barcelona.
https://www.academia.edu/36958428/Economia_de_les_cures_i_pol%C3%A8tica_municipal_cap_a_una_democratitzaci%C3%B3_de_la_cura_a_la_ciutat_de_Barcelona
- Altres:
 - Fundació Món Rural. Grup de treball "Béns comunals. Un sistema d'organització del passat per gestionar el present" (2016)
<https://reconstruirelcomunal.net/bens-comunals-sistema-passat-present/>
 - Tallers de cooperativisme de plataforma de femProcomuns + Dimmons + FKI
[https://www.teixidora.net/wiki/Tallers_de_cooperativisme_de_plataforma_\(2a_edici%C3%B3\)_2017/11/06](https://www.teixidora.net/wiki/Tallers_de_cooperativisme_de_plataforma_(2a_edici%C3%B3)_2017/11/06)
 - Mayo Fuster Morell i Ricard Espelt. “A Framework for Assessing Democratic Qualities in Collaborative Economy Platforms: Analysis of 10 Cases in Barcelona”. *Urban Sci.* **2018**, 2(3), 61;
<https://doi.org/10.3390/urbansci2030061>

7.3. Altres materials

- Joc de l'economia procomú. femProcomuns. Descarregable a:
<https://oficina.commonsclooud.coop/s/oqk9qfX3m2mGsx>
- Model dels 5 pilars de sostenibilitat del procomú. Free Knowledge Institute, femProcomuns. <http://freeknowledge.eu/node/236>

- Estratègies municipals per l'apoderament digital. Eines i recursos per als ajuntaments. 47 Mesures per a l'apoderament digital als municipis.
<https://apoderamentdigital.cat>
- freedomdefined.org <http://freedomdefined.org/Definition>